

ONDRUSKA

Ruuskanen-Ruuska sukuseuran

sukuviesti 14

syyskuu 2011

Sukuseuramme tunnus on rauhoitettu rihipetäjä, joka kasvaa Siilinjärven Kuuslahdessa Rannan Asikkalan pellolla.

Lehemme on saanut nimensä sukunimenne lähtökohtana olevasta nimestä Andreas, jonka toinen muoto on Ondrei, Ondruska. Tästä muotoutuivat vähitellen Ruska, Druska ja Ruskain sekä vuosisatojen aikana Ruuskanen ja Ruuska.

Lehtitoimikunta:

Raija Peltola
[raija.peltola\(at\)pp.sonera.net](mailto:raija.peltola(at)pp.sonera.net)

Markku Ruuskanen
[markkuj.ruuskanen\(at\)kolumbus.fi](mailto:markkuj.ruuskanen(at)kolumbus.fi)

Marita Nygrén
[marita.nygren\(at\)gmail.com](mailto:marita.nygren(at)gmail.com)

Sukuviestiin osoitetut jutut osoitteeseen:
[ondruska.sukuviesti\(at\)gmail.com](mailto:ondruska.sukuviesti(at)gmail.com)

Ondruska 14, syyskuu 2011

Ajankohtaista	2
Pääkirjoitus	3
Sukukokousasiaa	4
Säyneensalon lerikka Ruuskasen jälkipolvia	6
Kirjanurkka	9
Geenisukututkimus	10
Suomalainen kansanopetus vuosisatojen saatossa	11
Kesämuistoja	15

Ajankohtaista

Ruuskanen-Ruuska sukuseuran jäsenmäärä on tällä hetkellä noin 270. Jäsenmaksun maksamalla pystyt takaamaan seuran toiminnan. Suurin osa jäsenistämme näin on tehnytkin. Mutta jos sinulta on unohtunut jäsenmaksun maksaminen, saat tämän lehden mukana muistutuslaskun. Muistathan käyttää viitenumeroa maksaessasi jäsenmaksuasi.

Jos on epäselvyyksiä jäsenyyteen tai jäsenmaksuihin liittyvissä asioissa, ota yhteyttä: Marita Nygren puh. 040 708 9794 tai [marita.nygren\(at\)gmail.com](mailto:marita.nygren(at)gmail.com)

Ondruskassa alkoi Markku Ruuskasen tekemä katsaus suomalaisen kansanopetuksen vaiheisiin 1800-luvulta lähtien. Tässä numerossa

julkaistaan ensimmäinen osa ja jatko tulee sitten seuraavassa numerossa.

Toivomme kuitenkin, että juttu ei loppuisi tähän, vaan sukuseuran jäsenten avulla voisimme jatkaa juttua eteenpäin. Jokaisella varmaan riittää jotain muisteltavaa omista kouluajoista tai ehkä vanhempien tai isovanhempien kertomaa. Nimiäkin voi aina muuttaa, jollei omaa nimeään halua mainita.

Joten olkaa kiltejä ja lähettäkäämeille koulumuistojanne sanoin tai kuvin joko sähköpostitse ja perinteisen postin välityksellä! (Alkuperäiset kuvat toki palautetaan.)

Sähköpostiosoitteet löytyvät sivun yläreunasta ja perinteisen voi lähettää osoitteeseen Marita Nygren, Klavuntie 1 B 13, 00910 Helsinki

Puheenjohtajan kynällä

Tätä tekstiä lukiessanne syksy on jo niin pitkällä, että voidaan hyvällä syyllä kohtapuoleen odotella talveakin. Kesä oli lämmin, heinäpoutiakin tarpeeksi. Jokaiselle työelämässä olevalle riitti sopivassa määrin lämpimiä ilmoja vuosilomatarpeiksi.

Seuratessani maakunnassani, Pohjois-Savossa ilmestyvää Savon Sanomat lehteä, mielestäni on ollut aikaisempaa enemmän sukukokouksutsuja tai muita sukutapaamisia. Oletan saman olevan muissakin lehdissä. Mistä se kertoo? Se kertoo mielestäni siitä, että olemme yhä laajemmassa määrin kiinnostuneita suvustamme, sukulaistamme, yleensä sukumme menneisyydestä, siis suvun historiasta. Näin on meidänkin sukuseuralla. Selvänä merkinä pidän tästä muun muassa sukukirjamme II-osan myymistä loppuun jo alkukesän tietämissä. Suuri menekki oli yllätys hallitukselle, emme osanneet tilata kirjaa riittävästi. Korjausliike tältä osin on kuitenkin jo tehty. Elokuun hallituksen kokouksessa teimme päätöksen kakkososan toisen painoksen tilaamisesta niin, että se marraskuun loppupuolella kirjaa on taas ostettavissa. Mahdollisimman monen haluaisin sukukirjapaketin hankkivan paitsi itselleen, myös pukinkonttiin lahjaksi lapselleen tai sukulaisystävälleen. Kakkospainokseen on Markku kerännyt uusia sukutauluja hyvän määrän.

Vaakunamme kuvalla olevan postimerkin myynti alkaa tämän lehden ilmestyttyä. Tarkat ohjeet merkin tilaamisesta ovat toisaalla tässä lehdessä. Merkin myynti postin "byrokratian" takia alkaa ohjeiden mukaisella tavalla, katsotaan jatkossa mahdollisista muutostarpeista.

Ensi vuonna, elokuun neljäs ja viides päivä Järvenpäässä pidettävässä sukukokouksessa julkistetaan ja tulee jakoon sukuseuramme viiri. Viirin etukäteistilaus onnistuu varmaankin parhaiten sukukokoukseen ilmoittautumisten yhteydessä keväällä 2012.

Sukuseurassa ei politikoida, enkä politikoi nytkään, mutta itsenäisyytemme aikana Ruuskanen tai Ruuska sukunimistä kansanedustajaa on ollut tasan yksi kappale, Kustaa Ruuskanen, itsenäisyytemme alkuvuosilta 1919-1922. Onko poliittinen aktiivisuutemme näin heikko? Maamme tulevaisuuden rakentaminen vaatii sitäkin! Mielestäni tältä osin on aika ryhdistäytyä. Paikallisessa poliittisessa elämässä olevat ja muutkin Ruuskaset ja Ruuskat, ottakaa haaste vastaan, seuraaviin vaaleihin on riittävästi aikaa.

Kulttuuri- ja urheilupuolella tilanne ei ole yhtä heikko. Wikipediasta etsiessäni löysin kulttuuripuolen taitajia useitakin Ruuskasia ja Ruuskia. Oli laulajaa, näyttelijää, imitoijaa, tanssitaiteilijaa jne. Löytyipä sieltä muutama väitöskirjan tehnytkin. Valtakunnan ykköskaartiin yltäneitä urheilijoita oli mm. keihäänheitossa, korkeushypyssä, kolmiloikassa, mäkihypyssä, pesäpallossa ja jalkapallossa, lajeista vain osan mainitakseni. Erikoisin urheilulaji mielestäni oli jödö, jossa Tove Ruuskanen oli voittanut SM-pronssia. Olympiamitalisti Sylvia Ruuska on Yhdysvaltain kansalainen, hänen isä oli lähtöisin Suomesta.

Hyvät Ruuskanen-Ruuska sukuseuralaiset. Mukavan lupsakkaiden syysilmojen myötä toivotan jokaiselle erikseen ja kaikille yhdessä hyvää jatkoa elämässä.

*Asko Ruuskanen, Viljelijäntie 16, 70260
Kuopio*

*puh. 0500 759250, sähköp.
[asko.ruuskanen\(at\)kolumbus.fi](mailto:asko.ruuskanen(at)kolumbus.fi)*

Ikaalisten sukukokouksen 2010 synnyttämää:

• Sukuseuran isännänviiri

Kuten puheenjohtaja totesi pääkirjoituksessaan viirin tilauksia otetaan vastaan Järvenpään sukukokouksen ilmoittautumisen yhteydessä. Viirin lopullinen hinta määräytyy tilausten määrästä. Mitä enemmän tilauksia sen halvemmaksi tulee. Tässä kuitenkin hieman etukäteistietoa viirien hinnoista.

6-7 metrin lipputankoon 35x300cm viiri 30-44€

8-9 metrin lipputankoon 45x400 cm viiri 42-53€

10-11 metrin lipputankoon 55x500 cm viiri 49-73€

12 metriä ja sitä korkeampiin 65x600 cm viiri 63-86€

• Sukuseuran postimerkki

Sukukokouksessa esitetty toivomus sukuseuran omasta postimerkistä on nyt toteutunut ja merkki on Postin verkkokaupan kautta tilattavissa käyttöön.

Merkissä on sukuseuran vaakuna valkoisella pohjalla,

Vaakunakuvan alla on sukuseuran nimi. Lisäksi merkin alareunaan tulee merkin arvoa osoittava teksti ja vasempaan reunaan maa tunnus.

Ruuskanen-Ruuska sukuseura ry

Merkki on 1.- luokan ikimerkki. Merkkiä voi tilata vain arkeittain. Yhdessä arkissa on 20

merkkiä ja arkin hinta tällä hetkellä on 30 euroa.

Sukuseuran jäsenrekisteristä vastaava Marita Nygren tulee lähettämään merkin sähköisesti niille sukuseuran jäsenille jotka ovat antaneet hänelle sähköpostiosoitteensa. Ne jotka eivät osoitetta ole vielä Maritalle antaneet voivat halutessaan lähettää sähköpostiosoitteensa hänelle (marita.nygren(at)gmail.com) ja kertoa toiveesta saada merkki, niin Marita sen toimittaa. Jokainen sitten tallentaa merkin omaan tiedostoonsa, mistä sen saa sitten siirrettyksi postimerkkitalaukseen.

Tarkoitus myös on, että seuraavaan sukukokoukseen tullaan hankkimaan postimerkkiarkkeja myytäväksi niille joilla ei ole mahdollisuutta hoitaa tilausta Postin verkkokaupan kautta ja muille halukkaille.

Emme saaneet Postilta sukuseuralle asiakasnumeroa, jota käyttäen yritysasiakkaat voivat tilata yrityksensä merkkejä. Tämän vuoksi joudumme suorittamaan sukuseuran postimerkin tilaukset yksityisasiakkaana Postin verkkokaupasta.

Postimerkin tilaus tapahtuu seuraavan ohjeen mukaisesti.

1. Avaa www.posti.fi
2. Valitse yläpalkista: klikkaa, kauppa
3. Valitse käy ostoksilla verkkokaupassa: klikkaa, siirry verkkokauppaan
4. Valitse omakuvat tuotteet: klikkaa, tilaa postimerkkejä ja postikortteja omista kuvista
5. Valitse omakuvapostimerkki juhlaan ja arkeen: klikkaa, siirry palveluun

Omakuvapostimerkki palvelussa

6. Valitse kehys: klikkaa valkeaa kenttää =toiseksi ylin (saat sukumerkin valkean taustan)
7. Valitse luo uusi postimerkki: klikkaa tekstin, valitse kuva, päällä
8. Klikkaa, hae uusi kuva
9. Klikkaa, selaa

10. Hae kuva tiedostostasi
11. Klikkaa, ok
12. Klikkaa, lataa
13. Klikkaa, kuvaa
14. Klikkaa, valmis
15. Klikkaa, ok
16. Kirjoita sähköpostiosoitteesi
17. Merkitse tilauksesi määrä
18. Klikkaa, jatka
19. Maksa tilaus (verkkopankki tai luottokortti) ja täytä osoite tiedot

Tilauksen vahvistus tulee sähköpostiisi ja merkit aikanaan antamaasi osoitteeseen.

Seppo Ruuskanen

Ruuskanen-Ruuska sukuseuran sukukokous Järvenpään Scandic-hotellissa 4.-5.8.2012

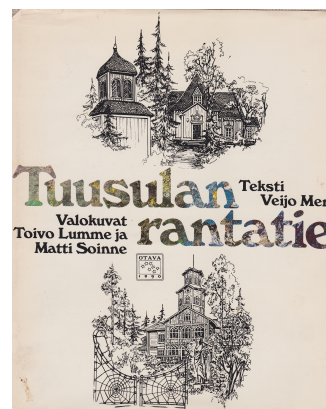
Elokuussa pidetyssä hallituksen kokouksessa sovimme alustavasti, että aloitamme sukukokouksen ohjelman klo 11.30 ruokailulla. Klo 13 on juhlapuheen vuoro. Sen pitäjäksi on lupautunut Emmi Lahti (os. Tittola) aiheenaan noitatutkimukset. Tämän jälkeen käsitellään

sukukokouksen varsinaiset asiat. Kahvitauko on noin 14.30 - 15.00.

Iltapäivän ja illan oheisohjelmasta Tuusulan rantatiellä oli alustavaa tietoa jo edellisessä lehtemme numerossa. Seura kustantaa kiertoajelun ja siihen ilmoittautumiset ovat kokousilmoittautumisen yhteydessä.

Hannu Ruuskanen on lupautunut hoitamaan sunnuntaiaamun jumalanpalveluksen järjestelyjä. Kirkonmenojen jälkeen sukuseura laskee Seppelleen Tuusulan sankarihaudoille.

Pieni vinkki niille, jotka haluavat tutustua etukäteen Tuusulan rantatien taiteilijayhteisön elämään viime vuosisadan alussa. Mielenkiintoinen Toivo Lumpeen ja Matti Sointeen valokuvateos, johon tekstit on laatinut Veijo Meri. Otava 1981.

Savosta linja-autolla Järvenpään sukukokoukseen!

Järvenpäässä 4-5.8.2012 pidettävään sukukokoukseen järjestetään linja-autolla yhteiskyyti Savosta esim. Varpaisjärvi - Lapinlahti - Siilinjärvi - Kuopio jne. Varmoja lähtijöitä on jo tiedossa. Kyytiin voi tulla kauempaakin, vaikkapa kuuhmolaiset ajelisivat Siilinjärvelle ja siitä linja-autoon.

Idea kyydin järjestämiseen lähti edellisen sukukokouksen palautteen perusteella. Lähtijöitä Savosta olisi ollut enemmän, jos olisi ollut yhteiskuljetuksena linja-auto.

Asiaa herätellään nyt uudelleen "henkiin" ja kevään 2012 lehdessä asiasta tarkemmin matkalle ilmoittautumisineen.

Säyneensalon Ierikka Ruuskasen jälkipolvia

Vuonna 1821 muutti Maaningan Tuovilanlahdelta Matti Ruuskanen Kuopion Pappilan maille vaimonsa Kaisa Makkosen kanssa. Lapsia perheessä oli kahdeksan, joista Juho ja Erkki olivat Pappilan torppareina. Juho oli torpparina Säyneensalossa ja hänellä oli kaksi vaimoa, Maija Stiina Niskanen ja Maria Loviisa Jääskeläinen. Lapsia kahdesta avioliitosta kertyi peräti yhdeksäntoista.

Yksi lapsista oli vuonna 1847 Säyneensalossa syntynyt Erkki eli Ierikka, niin kuin häntä savon murteella kutsuttiin. Ierikka oli myös torpparina Säyneensalossa ja asui kuvassa olevassa torpassa kuolemaansa v. 1922 asti. Alkujaan torpassa oli vain tupa ja toinen pää talosta rakennettiin myöhemmin.

Ierikallakin oli torpassa kaksi vaimoa, vuonna 1843 syntynyt Riitta Stiina Heiskanen, joka kuoli v. 1902 ja vuonna 1875 syntynyt Hilma Maria Laukkanen, joka oli kuoli vuonna 1952. Ierikan perheen tiedot on sukukirjamme toisessa osassa taulussa 844. Ierikan jälkipolvia

muistelivat 28.6.2011 Raili Mäkelän kotona Nurmijärvellä Railin lisäksi hänen serkkunsa Juhani Ruuskanen vaimoineen sekä Railin pojat Keijo ja Timo. Ierikan jälkeläisistä keskustelussa tuli ilmi, että Säyneensalon torppa oli sitten jäänyt nuorimman pojan Toivon omistukseen ja Toivon kuoltua hänen leskelleen Ainolle ja edelleen Helluntaiseurakunnalle ja nykyisin Kuopion kaupungin omistukseen. Toivo oli lupailut mökkitontteja eläessään veljilleen Matille ja Martille, mutta paperityöt olivat jääneet luovutuksesta tekemättä eikä niitä myöhemminkään luovutettu veljille.

Ierikan lapsista serkukset Raili ja Juhani muistivat Eveliinan, joka oli sukunimeltään Möykkynen ja hänen lapsensa Hiljan ja Toivon. Jaakko Ruuskanen oli yksi Ierikan lapsista ja Kalle asui Helsingissä. Kallella oli yksi tytär, Anna-Liisa, joka avioitui Rinteen kanssa. Pekka Ruuskanen oli yksi Ierikan pojista ja hänellä oli lapsia mm. Otto ja Irja, joka muutti Kanadaan avioituen Kosteniuksen kanssa. Oton tytär on Helsingissä asuva Aino Vahvaselkä.

Juhani Ruuskanen on Martti Ierikanpoika Ruuskasen poika ja Raili Mäkelä Matti Jalmary Ruuskasen tytär. Toivo, Martti ja Matti olivat Ierikan toisesta avioliitosta syntyneitä.

Valokuvassa on seitsemän Ruuskasen veljestä. Ylärivissä vasemmalta ensimmäinen on Matti, toinen Eero sekä sitten Martti ja Toivo. Alarivissä vasemmalta istumassa on Pekka, Kalle ja oikealla Jaakko.

Serkukset Raili ja Juhani muistelivat, että monilla Ruuskasen veljeksillä oli ongelmia alkoholin kanssa, kun taas muutamat olivat aivan raittiita. Raili muisteli isänsä Matin olleen kova tekemään työtä ja vastaavasti kova myös juhlimaan.

Raili muisteli isänsä Matin ollen Karl Kniefin lihatehtaalla töissä ja siellä tavanneensa tulevan vaimonsa Irma Mäkelän. Irma oli ollut kasvattilapsena Nurmijärvellä. Matti ja Irma solmivat avioliiton vuonna 1934. Matti siirtyi Etelä-Suomen Teurastamolle töihin.

Seuraavaksi hän alkoi valmistaa omaan lukuunsa Helsingin Kirstinkadulla keittokinkkua ja formukinkkua. Matti kävi myymässä lihatuotteitaan Helsingin lihakauppiaille alkuvaiheessa polkupyörällään. Irmalla oli lihakauppa Kaarlen Liha ja Leikkele Helsingin Kaarlenkadulla vuodesta 1938 1950-luvun puoliväliin saakka.

Matti osti kesämökkkitontin Nurmijärven

Klaukkalasta ja päätti sitten perustaa Kirkkotien varteen lihasavustamon. Savustamon toiminta alkoi 1940-luvun loppupuolella ja toimintaa jatkui Matin kuolemaan saakka ja senkin jälkeen Railin perheen toimesta. Savustamo oli Klaukkalassa Mäntysalon alueella nykyisen Ojaniityntien kohdalla. Mäntysalon alueen oli ostanut Enqvist- niminen mies. Hän suunnitteli alueelle asuntoaluetta ja savustamo ei oikein sopinut suunnitelmiin.

Raili Mäkelän perhe pyysi kunnalta uutta tonttia ja hallia Kirkkotien varrelta, jolloin kunta olisi tehnyt hallin ulkopuolelta valmiiksi ja yrittäjäperhe olisi tehnyt sisäpuolen hallista itse palvaamotoimintaa varten. Kunta ei luvannut hallia rakentaa ja perhe katsoi halli-investoinnin liian suureksi, joten savustamon toiminta lopetettiin tämän takia. Matin vaimo Irma piti lihakauppaa Helsingissä ja asui siellä Matin asuessa Klaukkalassa savustamon yhteydessä olleessa asunnossaan.

Savustamossa lihaa palvattiin eniten HK-lihatalolle. Monia muitakin asiakkaita oli ja

palvausta tehtiin asiakkaiden lihoille, joita ei yleensä ostettu palvaamon nimiin. Lihaa kerättiin lihakaupoista ja jaeltiin takaisin kauppoihin Matin ostamalla kuorma-autolla. Palvaamo työllisti Matin lisäksi Railin ja hänen miehensäkin myöhemmässä vaiheessa. Juhani-serkkukin oli joskus kesätoissa palvaamossa ja Railin lapsiakin palvaamo työllisti loppuvaiheessa.

Raili oli syntynyt Helsingissä ja asui pääkaupungissa äitinsä luona. Raili avioitui Esko Mäkelän kanssa ja lapset syntyivät Helsingissä. Vuonna 1960 Railin perhe muutti Nurmijärvelle, jossa Raili edelleen asuu Perttulan kylässä.

Serkukset Raili ja Juhani muistelivat hirvikolareiden tapahduttua usein soitetun Matti Ruuskasen palvaamolle lihojen käsittelyä varten. Railin pojatkin lähtivät usein hirvenlihoja hakemaan onnettomuuspaikalta. Lihoista poliisit pitivät huutokauppaa onnettomuuden jälkeen eikä siitä suuremmin ilmoitettu, joten poliisit olivat monastikin ainoita ostajia hirven paisteille. Ruuskaselle jäivät sitten muut lihat edelleen hoidettaviksi.

Metsästysaikaan tilanomistajat ja metsästäjät toivat omia lihojan monasti palvattaviksi. Joulun aika oli palvaamolle sesonkiaikaa. Raili sanoi

olevansa siitä tyytyväinen, että kaikki hänen lapsensa oppivat omassa palvaamoyrityksessä kovaan työn tekoon. Palvaamotoiminta loppui 1970- luvun lopulla.

Mäkelän perheellä oli aluksi mökki Mäntysalon alueella. Myöhemmin Esko Mäkelä teki oman talon Perttulan kylään. Esko oli sen jälkeen kaivinkoneyrittäjänä. Raililla ja Eskolla perheeseen syntyi kolme poikaa Keijo, Jouni ja Timo sekä tytär Sirpa. Lapsenlapsia Raililla on viisi.

Juhani Ruuskanen kertoi syntyneensä Kuopiossa ja olleensa työelämässä rakennuspuusepänteollisuuden yrityksissä ensin Saastamoisella Kuopiossa ja sen jälkeen Helsingissä, Jyväskylässä, Joensuussa, Toijalassa ja Vammalassa. Nykyinen asuinpaikka on Janakkalan Turengissa. Juhaniin vaimo Marja-Leena os. Laurikainen oli työelämässä vammaisjärjestössä suunnittelijana. Juhaniin ja Marja-Leenalla on kaksi poikaa Riku ja Aki. Lapsenlapsia Juhaniin ja Marja-Leenalla on viisi.

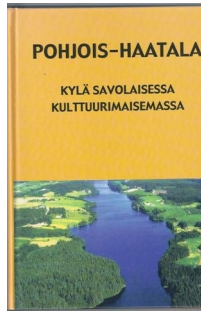
Markku Ruuskanen
28.6.2011

Vantaan Seudun Sukututkijat ry järjestää perinteisen
KUULUTKO SUKUUNI - tapahtuman
8.–9.10.2011 klo 10–17 (su klo 16)
Vantaan ammattiopisto Varian Tennistien toimipisteessä
Tennistie 1, 01300 Vantaa (lähellä Hiekkaharjun asemaa)

Ohjelmassa
näyttelyosastoja, sukuja ja sukuseuroja
luentoja, tietoisuuksia
sukututkimusneuvontaa
valokuvanäyttely ”Lapsen arki ja juhla”
ja paljon muuta sukututkimus- ja sukuasiaa

Järjestelyissä mukana myös:
Sukuseurojen Keskusliitto
Karjalan Liitto

Pohjois-Haatala - kylä savolaisessa kulttuurimaisemassa

Vuonna 2000 ilmestyi Siilinjärven - Maaningan kansalaisopiston historiapiirin keräämän aineiston pohjalta Pohjois-Haatalan kylän historiikki. Historiapiiri aloitti toimintansa 1.7.1998. Kyläläisistä koottuun piiriin kuului 11 jäsentä.

Alun perin pontimena historiikin valmistelulle oli kyläkoulun lakkauttaminen. Koulu lakkautettiin vuonna 1996. Koulun päättäjäistilaisuudessa oli läsnä entisiä opettajia ja oppilaita, joiden taholta tuli esitys koulun historian tallentamisesta. Haluttiin jättää arvokasta tietoa jälkipolvia varten. Historiapiiri laajensi näkökulman käsittämään koko kylän historian. Ajankohta asialle oli hyvä, sillä parasta aikaa on meneillään kuntaremontti. Kuntia lakkautetaan, uusia hallintoalueita perustetaan ja entiset kylät katoavat.

Pohjois-Haatalan kyläkirja kertoo kylän asutuksen historiasta 1500 luvulta alkaen, jolloin kylän alueet kuuluivat Juvan - Rantasalmen suurpitäjään. Seuraava muutos tapahtui 1548, kun suurpitäjästä lohkaistiin Tavinsalmen hallintopitäjä. 1600-luvulla hallintopitäjän nimi muuttui Kuopion pitäjäksi. Vuosisatojen aikana hallintoalueet, läänit ja niiden nimet vaihtuivat. Myös kirkkojen ja seurakuntien lisääntyminen toi omat muutoksensa. Ja sitten tulivat kunnat ja niiden rajojen muutokset.

Miten Haatala sai nimensä? Asuinpaikat, talot ja

kylät nimetään monesti alueen asukkaiden mukaan. Niin on käynyt tässäkin tapauksessa.

Alueelle oli muuttanut monia Haatainen nimisiä asukkaita. Nämä tiedot löytyvät silloisista verottajan henkikirjoista sekä voudin- ja läänintileistä. Kirjan kuvituksena olevassa kartassa nykyisen Pohjois-Haatalan puolella sijaitsevat talot Haatala 1. ja Haatala 2. Kylän nimeksi on merkitty Hatala by. Vuodelta 1750 oleva kartta kertoo tilanteen ennen isojakoa.

”Maaningan seurakunnan rippikirjoissa Pohjois-Haatala mainitaan ensimmäisen kerran noin vuonna 1911. Vuosina 1905-1911 kylä tunnettiin vain pelkkänä Haatalana, joka monesti vaikeuttaakin esimerkiksi sukututkimusta.” Näin kirjoittaa Haatalan sukuhaaraan kuuluva Heikki Ruuskanen, yksi kirjapiiriläisistä.

Kirjasta löytyy monenlaista arvokasta asiatietoa vanhasta asutuksesta, elinkeinoista, liikenneyhteyksistä, seurakuntatoiminnasta, kouluoloista, opintielle lähteneistä ja monenlaisesta harrastustoiminnasta. Sota-aika ja siihen liittyneet monet murheelliset kohtalot ja selviytymistarinat löytyvät kirjasta.

- Hyvin ansiokkaasti ja tarkasti kirjaan on tallennettu kylän tilat ja jopa niiden omistajat jo ennen isojakoa. Vuoden 1660 maakirjan mukaan Haatala nro 1:n ja Haatala nro 2:n tuolloiset omistajat on mainittu nimeltä. Haatala nro 2:n yhtiömiehinä ovat olleet Risto Laurinpoika Haatainen ja Lauri Matinpoika Ruuskanen. Tästä Laurista Maaningan Haatalan sukuhaara on saanut alkunsa.

Oman lukunsa ovat saaneet torpparilain voimaantumisen jälkeen itsenäistyneet tilat, sodan jälkeeseen annettut asevelitontit, kylmät tilat sekä muut pika-asutus- ja asutustilat.

Kyläläiset ovat muistelleet hauskoja sattumuksia ja tapauksia, mutta myös kertoneet jopa karmaisevia tarinoita lähempää ja kauempaakin menneisyydestä. Heikki Ruuskasen kertomus *”Järkyttävän kohtalon tapaus”* on sattunut 1800 luvun lopussa, mutta sitä on muisteltu vielä 1950 luvulle asti. *”Laajoilla kilometrien mittaisilla*

asumattomilla metsäseuduilla kohtasi matkansa päin eräs paikallinen henkilö sananmukaisesti suden suussa, siis suden tappamana ja syömänä. Vasta seuraavana kesänä marjastajat löysivät jotain jäänteitä: luun kappaleita, vaatteiden riekaleita ja uhrin kengät.” Ja siitä saatiin nimi tapahtumaseudulle, kun ihmiset alkoivat kutsua sitä Raatokorveksi.

”Kirja toimikoon siltana sukupolvien välillä

tarjoten muistoja nykyiselle sekä kertoen menneistä sukupolvista tuleville kyläläisille”, opastaa kirjan takakannen teksti lukijaa.

Kirjan julkaisija: Pohjois-Haatalan kylähistoriapiiri, toim. Anu Rissanen.

ISBN 952-91-1955-0 Kirjapaino Raamattutalo Oy
Pieksämäki 2000
261 s.

Lea Kokko

Geenisukututkimus

Viime vuosina on DNA-tutkimusten käyttö sukututkimuksen osana herättänyt lisääntyvää mielenkiintoa. Geeniteknologia on mahdollistanut sukujuurien selvittelyn ihmiskunnan alkujuurille asti. Sukututkimuksessa testien tuloksia voidaan hyödyntää vertailemalla. Testien tulokset joko vahvistavat tai sulkevat pois sukulaisuuden. Testejä tehdään amerikkalaisissa laboratorioissa ja siellä tutkimuksia on tehty kauimmin. Tulokset on koottu FamilyTreeDNA-tietokantaan. Suomeen on perustettu vapaaehtoisvoimin Suomi-DNA projekti v. 2006. Yli 2000 suomalaista on liittynyt projektiin testauttamalla geeninsä. Tuloksia voi tarkastella internetissä olevilla sivustoilla.

Geenitesteillä voidaan selvittää vain isälinjaa tai äitilinjaa. Isälinja kertoo isältä pojalle siirtyvää perimää ja äitilinja taas äidiltä tyttärelle kulkevaa geeninainesta. Näin ollen saatu tieto on erilaista kuin perinteisellä menetelmällä tehtävä sukututkimus, joka perustuu enemmän nimen mukaiseen sukulaisuuteen ja kirkonkirjoista saatuihin tietoihin. Testeillä voidaan etsiä esim eri sukuhaarojen yhteisiä esi-isiä ajalta ennen kirkonkirjoja. Nyt on jo selvitetty suomalaisten perimää ja kulkeutumista vuosituhansien takaa ja huomattu, että meistä löytyy erilaista perimää, jotka on nimetty haploryhmiksi. Yli puolet suomalaisista miehistö kuuluu N-ryhmään joka

on yleisintä Itä-Suomessa. Toiseksi eniten on I-ryhmää, joka on tavallisinta Varsinais-Suomessa.

Kuka tahansa voi liittyä ja teettää testauksen tilaamalla näytteenottopaketin <http://fidna.info>-sivujen kautta. Suositeltavin, 67 geenimerkkiä tutkiva Y-DNA -testi, maksaa noin 240 dollaria (noin 167 euroa). Näyte otetaan posken limakalvolta vanupuikolla. Tulokset tulevat internetiin, josta niitä pääsee tarkastelemaan paketin mukana tulevalla koodilla. Tiedot löytyvät <http://www.sukujutut.fi> -sivujen kautta. Jotkut sukuseurat ovat perustaneet oman tietokannan, jotta tulosten vertailu olisi helpompaa. Vastaukset ovat merkkisarjoja, joista sinällään ei käy ilmi mitään arkaluontoista. Varsinaiset tulokset siis saadaan vasta vertailemalla omaa tulosta muihin tutkittuihin.

Lisätietoja löytyy asiasta kiinnostuneille .

<http://fidna.info>

<http://www.sukujutut.fi>

<http://p1.foorumi.info/muinainensuomi>

Outi Rytkönen

Suomalainen kansanopetus vuosisatojen saatossa

Markku Ruuskanen 2011

Lähdeteos:

Anja Heikkinen ja Pirkko Leino-Kaukiainen:

Kasvatus ja koulutus Suomessa 1860-luvulta
1960-luvulle

Kariston Kirjapaino Oy, Hämeenlinna 2011

Yhteiskunnallinen kehitys koulutuksen taustalla

Suomen suuriruhtinaskunnassa säilyi säätyihin perustuva yhteiskuntajärjestys aina vuoteen 1906 saakka, jolloin säädettiin yleinen äänioikeus koko kansalle. Kirkko vastasi kansanopetuksesta 1800-luvun alkupuolen samalla kun se vastasi kansan henkisistä tarpeista.

Vähitellen alettiin tarvita virkamiehiä hallinnon palvelukseen ja kehittyvät teollisuusammatitkin tarvitsivat uudenlaisia osaajia. Tilattoman ja irtaimen väestön kasvu maaseudulla alkoi purkautua vähitellen kasvaviin kaupungeihin. Aiemmin käytössä olleet lukukinkerit ja kiertokoulut maaseudulla ja ala- sekä yläalkeiskoulut kaupungeissa eivät enää riittäneet koulutustarpeita tyydyttämään.

Vuosina 1853-56 käyty Krimin sota sysäsi liikkeelle uudistusten vyöryn ja keisari kutsui valtiopäivät koolle vuonna 1863 lainsäädäntö- ja verotusasioita säätämään. Kansanopetuksen kannalta tärkeä uudistus oli kunnallishallinnon uudistaminen vuonna 1865. Kun kirkko aiemmin oli vastannut paikallisten asioiden hoidosta, erotettiin nyt hallinto ja seurakunta ensi kertaa toisistaan. Perustettavat kansakoulut määrättiin kunnallishallinnon vastuulle. Valtionhallintoon perustettiin kouluasiain ylihallitus vuonna 1869 johtamaan opetustointa tuomiokapitulien sijaan.

Kaupunkilaisten osuus maassa oli vuonna 1860 vain vajaa kuusi prosenttia, vuonna 1900 vajaa 13 prosenttia ja vuonna 1920 jo noin 16 prosenttia. Valtaosa väestöstä sai edelleen elantonsa maanviljelysammateista. Suomen kielen asema alkoi vähitellen parantua, mutta ruotsin kieli oli vahvasti vanhan eliitin kielenä. Oman lisänsä kieliasiaan antoi venäläistämispoliitiikka, kun venäjä nostettiin vuonna 1900 kolmanneksi virkakieleksi ruotsin ja suomen rinnalle, ja venäjän opetusta lisättiin maan kouluissa.

Yhteiskunnan muutokset 1900-luvun alkupuolella olivat suuria. Vuonna 1906 säädettiin maahan yleinen ja yhtäläinen äänioikeus ja yksikamarinen eduskunta. Se toi mukanaan poliittiset puolueet ja niiden ohjelmat, joissa koulutuskysymykset olivat yhtenä kulmakivenä. Maa itsenäistyi vuoden 1917 joulukuussa, jota seurasi alkuvuodesta 1918 käyty kansalaissota. Tämän sodan jäljiltä maa jakautui pitkäksi aikaa poliittisiin leireihin ja kasvatusihanteet 1920- ja 1930-luvuilla olivat voittaneen valkoisen puolen värittämiä.

Yhteiskunnallista eriarvoisuutta tasoittamaan säädettiin torpparien vapautuslaki ja Lex Kallioniminen asutuslaki. Lamakausi vuodesta 1929 pitkälle 1930-luvulla antoi oman värinsä työttömyyden, lakkojen ja taloudellisen laman johdosta. Näissä olosuhteissa maassa saivat kannatusta oikeistolaiset ääriliikkeet, Lapuan liike ja sitä seurannut Isänmaallinen Kansanliike IKL. Samalla poliittisen ääriivasemmiston toiminta estettiin lainsäädännöllä.

Taloudellisessa toiminnassa pyrittiin elintarviketuotannon omavaraisuuteen ja siltä pohjalta maataloutta kehitettiin voimakkaasti. Puolet väestöstä oli edelleen 1940-luvulle tultaessa maatalousammateissa ja kaupungeissa asui vajaa neljäsosa väestöstä.

Toisen maailmansodan seurauksena oikeisto-
liikkeet puolestaan kiellettiin ja ääriivasemmiston toiminta vapautui Neuvostoliiton tukemana. Maan jälleenrakennus, sotakorvausten maksaminen ja karjalaisväestön asuttaminen leimasivat yhteiskunnan toimintaa pitkälle 1950-luvulle saakka. Karjalaisväestön ja rintama-

miesten asuttamiseksi maatalousvaltaista asutuspolitiikkaa jatkettiin, vaikka myöhemmin varsinkin Pohjois- ja Koillis-Suomeen perustetut monet asutustilat osoittautuivat elinkelvottomiksi 1960-luvulla. Alkutuotannon osuus laski vuoteen 1960 mennessä 35 prosenttiin. Muuttoliike maalta kaupunkeihin kiihtyi 1960-luvulla huippulukemiin. Muuttoa tapahtui Etelä-Suomeen ja Ruotsiin maan syrjäseuduilta.

Kasvatuksen tavoitteet ja koulujen päämäärät

muuttuivat voimakkaasti yhteiskunnan kehityksen myötä, kun maassa tapahtui yhteiskunnallista, taloudellista ja kulttuurillista kehitystä varsin paljon 1900-luvun aikana. Sosiaalinen asema, sukupuoli tai asuinpaikka eivät enää olleet esteenä koulunkäynnille, vaikka näillä tekijöillä oli vaikutusta siihen, millaista opintietä kukin tuli käymään. Kasvatuksen ja koulutuksen suuret alueelliset erot säilyivät aina 1960-luvulle ja peruskoulu-uudistukseen saakka.

Rantasalmen kirkonkylän kansakoulu

Kansakoulujen perustaminen

Kouluopetuskeskustelua 1800-luvulla

Savon murteesta omaksuttiin kirjakieleen sana sivistys, joka alkujaan oli peräisin sanasta ”sivistää” eli silittää, harjata, pyyhkiä, viimeistellä. Opetuksellisessa mielessä sanalle

otettiin merkitys, joka kuvasi yksilöön ulkoa päin vaikuttamista, kasvattamista ja opettamista.

Kansanopetuksesta käytiin 1800-luvulla vilkasta keskustelua. Juhana Vilhelm Snellmanin mielestä kaikkia rahvaan lapsia ei tarvinnut kouluttaa kansakoulussa, vaan hänen mielestään riitti, kunhan riittävä määrä sivistyneitä talonpoikia oli jokaisessa pitäjässä hoitamaan yhteisiä asioita. Naisille Snellman olisi antanut jokapäiväisen itsensä uhrauksen sävyttämän

elämän kodin yksityisessä piirissä.

Suomen kansakoulun isänä tuli tunnetuksi Uno Cygnaeus. Hän oli toiminut pappisvirassa Viipurissa, Alaskan Sitkassa ja Pietarissa. Toimessaan hän näki kansanopetuksen surkean tilan, kun hän joutui vastaamaan seurakuntien alkeisopetuksesta, sunnuntaikouluista ja rippikouluissa annettavasta uskonnon-opetuksesta. Koulutuspoliittisessa ohjelmassaan Cygnaeus asetti 1860-luvulla lähtökohdaksi lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen. Hän ehdotti kansakoulun oppiaineiksi raamatunhistoriaa, aritmetiikkaa ja luonnontieteitä, kasvatusopillista voimistelua, laulua, piirustusta, käsitöitä ja puutarhanhoitoa. Hän oli tutustunut saksalaisiin esikuviinsa Pezzaloziiin ja Fröbeliin sekä heiltä omaksunut tyttöjen opetuksen tärkeyden. Opettajankoulutusta varten Cygnaeus esitti perustettavan suomenkielistä seminaaria molemmille sukupuolille. Sopivimpina opettajina hän näki säätyläistön naimattomia tai leskeksi jääneistä naisia ja talonpoikaiston sotilaskoulutuksen saaneita miehiä, jotka olivat tottuneet sääntilliseen järjestykseen ja ehdottomaan kuuliaisuuteen. Hallinnollisella tasolla kouluopetus oli irrotettava kirkosta ja koulutusta valvomaan oli hänen mielestään perustettava kouluylhallitus.

Senaatti perusti komitean valmistelemaan kansanopetuksen järjestämistä. Cygnaeus koki komiteassa toimiessaan paljon vastustusta mm. kansakoulujen perustamispakon osalta. Toisaalta liberaalit vastustivat Snellmania, jolla oli Cygnaeuksen ohjelmasta poikkeavia näkemyksiä. Lopputuloksena oli Cygnaeuksen ajatusten mukaisesti seminaarin perustaminen Jyväskylään vuonna 1863 annetun asetuksen perusteella ja vuonna 1866 kansakouluasetuksen antaminen.

Kansakouluasetus

Keisari Aleksanteri II antoi vuonna 1858 julistuksen, jolla kansakoulujen perustaminen mahdollistettiin valtion tukemana. Liberalististen katsomusten mukainen

kansanopetus otettiin vuonna 1866 säädetyn kansakouluasetuksen pohjaksi. Keskeinen henkilö kansanopetuksen säätämässä oli pastori Uno Cygnaeus, joka oli omaksunut sveitsiläis-itävaltalaisia ja yhdysvaltalaisia esikuvia myötäilevän opetustavan.

Asetus perustui maaseudulla nelivuotisiin ja kaupungeissa kuusivuotiseen kansakouluun. Koulutuksen lähtökohdana oli kodeissa ja perheissä annettu alkuopetukseen, jolloin lapsen piti hallita jo kouluun tullessaan lukutaidon alkeet.

Ensimmäiset kansakoulut olivat yksityisiä, valtion tukemia oppilaitoksia. Erkkylän kansakoulu Hausjärvellä oli ensimmäisenä aloittanut kansakouluopetuksen vuonna 1856. Vuonna 1856 maassa oli parikymmentä maaseudulla toimivaa koulua. Yksityiskoulujen taustalla on vanha agraarinen ajattelu siitä, että palkolliset ovat isäntävallan alaisia ja isännän tuli huolehtia alaisistaan kehdestä hautaan asti. Sama ajattelu siirtyi tehdasyhdyskuntiin, joita syntyi 1800-luvun lopulla maaseudulle.

Maaseudulla kansakoulujen aloittaminen oli kuitenkin hidasta. Vielä kaksikymmentä vuotta kansakouluasetuksen jälkeen maassa oli sata kuntaa, joissa ei ollut ainoatakaan kansakoulua. Kaupungeissa jo vuonna 1871 määrättiin perustettavaksi riittävästi kansakouluja niin, että kaikki 8-14-vuotiaat mahtuisivat kouluihin. Vuonna 1890 jo neljä viidesosaa kaupunkilaisista kävi kansakoulun, kun maalaiskunnissa kouluja käyneiden osuus oli vajaa viidesosa.

Maaseudulla kansakoulun käyminen oli 1800-luvun lopulla vielä niin harvinaista, että se merkittiin kirkonkirjoihin erikseen niiden kohdalle, jotka olivat kansakoulun käyneet. Isoisäni vuonna 1880 syntynyt Väinö Alfred Ruuskanen kävi kansakoulun Rantasalmen kirkonkylässä ja muisteli opetuksen olleen ankan kurinalaista hänen kouluaikaanaan.

Vuonna 1898 säädettiin piirijakoasetus, jonka mukaan kunnat määrättiin perustamaan kansakouluja, mikäli vähintään 30 oppilasta ilmoittautui opetukseen. Koulu tuli vähintään viiden kilometrin päähän kodeista, mikä helpotti perheiden asemaa lastensa koulutuksen suhteen.

Niinpä vuoteen 1906 mennessä jokaisessa kunnassa oli vähintään yksi kansakoulu.

Pitkään kansakoulua pidettiin laajoissa kansalaispiireissä tuntemattomana rasituksena, joka ryöväsi maatoissa tarpeellisen lapsityövoiman pois pelloilta ja kasvatti rehelliseen työtön kelpaamattomia herraskaisia saivartelijoita. Oppikoulujärjestelmä pidettiin tiukasti erillään kansakoulusta. Alkuaikojen kansakoulussa tyypillisiä piirteitä olivat suuret luokat, tiukka kuri, runsaat poissaolot ja köyhäinkoulun leima. Lopullinen läpimurto tapahtui vasta 1920-luvulla yleisen oppivelvollisuuden tultua pakolliseksi.

Kiertokoulu

Kansanopetusharrastuksen levittyä alettiin kiertokouluja perustaa 1860-luvulta alkaen. Näissä kouluissa opettaja kiersi kylissä kyläruoduissa, joita kutsuttiin koulu- tai kinkeripiireiksi. Opetusta annettiin maatalojen tuvissa, joissa käytettiin paikalla olevaa kalustoa opetuksen antamiseen. Työrauha tuvissa vaihteli. Samassa tilassa saattoi mummo kehrätä, loisvaimo kutoa kangasta, renki veistää kirvesvartta, emäntä keittää tai paistaa ja ommella sekä komennella juoksevia lapsia, saattoipa sikakin röhkiä jossain nurkassa.

Kiertokoulu kesti muutaman viikon kerrallaan ja sitä saatettiin käydä muutamana vuonna. Kiertokoululaiset olivat iältään 4-16-vuotiaita. Vuonna 1882 alakouluikäisistä lapsista 40 % kävi kiertokoulua. Oppivelvollisuuden tultua voimaan 1920-luvulla kiertokouluja jäi vielä toimimaan syrjäseuduille, johon kansakouluja perustettiin vasta myöhemmin 1290-30-lukujen aikana. Viimeiset kiertokoulut toimivat 1950-luvun alussa.

Oppivelvollisuus

Maan itsenäistyttyä nähtiin tarpeelliseksi uudistaa lasten koulutusta koskeva laki. Oppivelvollisuuden kynnyksellä vuonna 1920 lähes kaikki kaupunkilaislapset ja 68 % maaseudun lapsista osallistui kansanopetukseen ainakin muutaman vuoden ajan. Koulutukseen osallistuminen oli yleisempää Etelä- ja Lounais-Suomessa kuin Itä- ja Pohjois-Suomessa. Uuden lainsäädännön tavoite oli vallitsevan sosiaalisen järjestyksen säilyminen teollistuvassa yhteiskunnassa. Vasta myöhemmin painoa alettiin antaa kansalaisten tasapuoliselle perusopetukselle, sivistämiselle ja ammatilliselle koulutukselle.

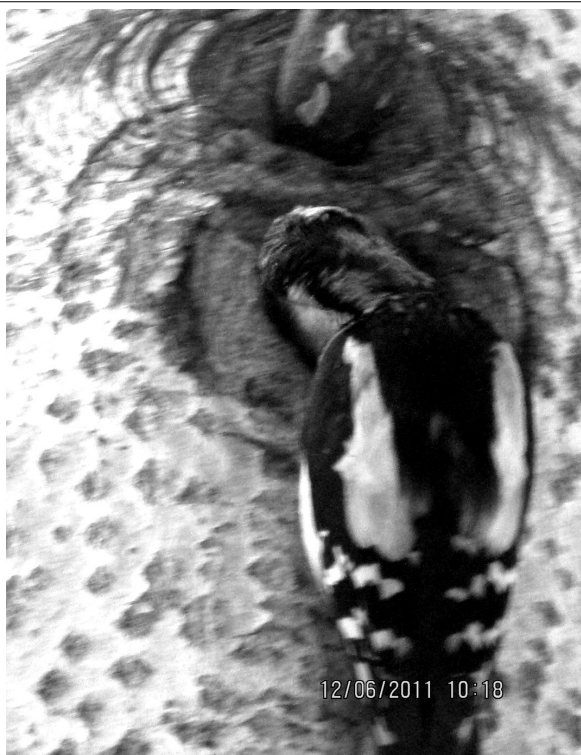
Uudessa laissa säädettiin oppivelvollisuuden alkavan syyslukukauden alusta sinä kalenterivuonna, jolloin lapsi täyttää seitsemän vuotta ja päättyvän kevatlukukauden loppuun sinä vuonna, jona kuluessa hän täyttää kolmetoista vuotta tai määrättyjen tieto- ja taitomäärien kesken jäädessä neljätoista vuotta. Tämän lisäksi lapsi, jollei hän muuten opintojaan jatka, oli velvollinen osallistumaan kahden vuoden ajan jatko-opetukseen.

Itsenäisyysaika alkoi sisällissodan katkeroit- tamassa ja kiristämässä ilmapiirissä. Yhteiskuntaa alettiin rakentamaan ensin valkoisten voittajien ehdoilla, mutta sosiaalidemokraatit saivat jo vuonna 1919 suurimman ryhmän aseman eduskuntaan. Nopea paluu demokraattiseen järjestelmään alkoi lievittää jyrkimpiä vastakohtaisuuksia ja loi mahdollisuuksia yhteiskunnalliselle vuoro- puhelulle. Pienviljelijöitä oli tullut paljon lisää torppareiden vapautuksen toteuduttua. Poliittiseksi tavoitteeksi nousi työväestön ja pienviljelijöiden kiinnittäminen yhteiskuntaan ja valtiokansalaisuuteen. Keinoina nähtiin oppi- velvollisuuden toteuttaminen ja itsenäisen viljelijäväestön vahvistaminen. Sosiaalide- mokraatit näkivät oppivelvollisuuden keskeisenä osana yhteiskunnan kansanvaltaistamiseksi ja demokraattisen kehityksen turvaamiseksi.

Jatkuu seuraavassa numerossa ...

Kesämuistoja

Ennen syyssateiden tuloa on aika palauttaa mieleen menneen kesän parhaat luontokokemukset

Näiden Asko Ruuskasen ottamien valokuvien myötä hallitus toivottaa jäsenille oikein mukavaa syksyn aikaa.

Sukuseuran hallituksen yhteystiedot

Puheenjohtaja

Asko Ruuskanen,

Viljelijäntie 16, 70260 Kuopio

Email: [asko.ruuskanen\(at\)kolumbus.fi](mailto:asko.ruuskanen(at)kolumbus.fi)

p. 0500-759250

Anja Gustafsson

Koskentie 754, 25560 Koski as.

Email: [anja.t.gustafsson\(at\)gmail.com](mailto:anja.t.gustafsson(at)gmail.com)

p. 040-5842765

Seppo Ruuskanen,

Hoilonkatu 6, 18150 Heinola

Email: [seppoj.ruuskanen\(at\)phnet.fi](mailto:seppoj.ruuskanen(at)phnet.fi)

p. 0400- 770323

Reino Ruuskanen,

Kuuselankatu 31, 04400 Järvenpää

Email: [reino.ruuskanen\(at\)luukku.com](mailto:reino.ruuskanen(at)luukku.com)

p. 041-4601088

Lea Kokko

Ristikkokatu 3 B 19, 00580 Helsinki

Email: [leakokk1\(at\)welho.com](mailto:leakokk1(at)welho.com)

p. 050-5945230

Marita Nygrén

Klaavuntie 1 B 13, 00910 Helsinki

Email: [marita.nygren\(at\)gmail.com](mailto:marita.nygren(at)gmail.com)

p. 040-7089794

Outi Rytönen

Kirkkosaarentie 313, 72400 Pielavesi

Email: [outirytonen\(at\)suomi24.fi](mailto:outirytonen(at)suomi24.fi)

Jorma Ruuska

Kylväjätie 2 B 8, 33340 Tampere

Email: [jorma.ruuska\(at\)kolumbus.fi](mailto:jorma.ruuska(at)kolumbus.fi)

p. 040-5418754

Markku Ruuskanen

Vaaratie 4, 05200 Rajamäki

Email: [markkuj.ruuskanen\(at\)kolumbus.fi](mailto:markkuj.ruuskanen(at)kolumbus.fi)

p. 050-5729534